

Γελάστηκαν ἢ καλλίτερα τυφλώθηκαν καὶ δὲν ἔβλεπαν τὰ καταστρεπτικά ἀποτελέσματα, πού ἔφερνε ἡ καθαρεύουσα στὴν ἐθνικὴ μας παιδεία, στὴ λαϊκὴ μόρφωση καὶ στὴ γλῶσσα τὴν ἴδια. Κι' ἔτσι νικᾷ ἡ πλάνη κι' ἀπὸ τὰ 1834 διώχεται ὀλίγετα ἡ δημοτικὴ, κι' ἐπίσημη γλῶσσα στὸ σχολεῖο γίνεται τὸ νόθο κατασκευάσμα, πού οὔτε ἀρχαία οὔτε νέα εἶναι ἡ καθαρεύουσα. Ἐπειτα σύντομα ἐξιστορεῖ τὶς μορφές καὶ τὰ παραστρατήματα τῆς σχολικῆς γλώσσας, πού φαίνονται στ' Ἀναγνωστικά βιβλία καὶ στὶς Γραμματικὲς.

Μ' ὅλα τὰ παραπάνω παρατηρεῖ ὁ κ. Τριανταφυλλίδης, ὅτι ἡ διαμαρτυρία τῶν ὀρθοφρονούντων πνευματικῶν ἀρχηγῶν τοῦ ἔθνους, ὄλο καὶ δυναμώνει, κι' ἔτσι ἡ σημερινὴ μεταρρύθμιση δὲν εἶναι ἀνταύγεια ψεύτικη, μὰ φῶς ἀληθινὸ τῆς ζωῆς, πού ἀπὸ καιρὸ εἶχε φωτίσει τὶς κορυφές τῆς πνευματικῆς πατρίδας.

Κι' ὅπως πάντα μεθοδικὸς καὶ πεισιτικὸς ἐρευνητὴς φέρνει λόγια τοῦ Σολωμοῦ, τοῦ Τρικοίτη, τοῦ Τερτσέτη, καὶ τῆ βαθυστόχαστη ἀλήθεια τοῦ Βερναρδάκη, πὼς ἀπ' τὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ φιλολογία φωτίστηκε καὶ ζωντάνεψε πνευματικὰ ἡ Ἐδρῶλη καὶ νεκρωθῆκαμ' ἑμεῖς.

Καὶ γιὰ κορυφωμα τῆς διαμαρτυρίας αὐτῆς, τὰ λόγια τοῦ γλωσσολόγου κ. Χατζιδάκη ὅτι «ὁ ἀπώτερος σκοπὸς τοῦ καθ' ἁρισμοῦ εἶναι ὄχι μόνον ἀνέφικτος ἀλλὰ καὶ βλαβερὸς» ἀφοῦ καὶ ἂν κατορθώναμε νὰ πλησιάσωμε τὴν ἀρχαία Ἀττικὴ θὰ φτάναμε σὲ μεγάλη ἐθνικὴ συμφορὰ.

Σὲ μεταγενέστερη ἐποχὴ φαίνεται πιά καθαρά, ὅτι ἡ γλωσσικὴ μεταρρύθμιση ἦταν ἓνα ζήτημα ζωικόν, πού τὸ αἰσθάνονταν οἱ πρόδρομοι κάθε ἐποχῆς καὶ κάθε ιδέας, ὅπως ὁ Φατσέας, ὁ Βεργωτῆς, ὁ μεγάλος Ψυχάρης κι' ὁ Φωτιάδης.

Ὡς πρὶν εἴχαμε μόνον ἄτομα, πού φώναζαν, ἀργότερα ὅμως ἔχομε τὴν κοινωνία ὀλόκληρη πού αἰσθάνεται τὸ δίκιο τῆς, ἐνδιαφέρεται, ἀνησυχεῖ, τὸ γυρεύει.

Τὸ κράτος ὅμως ὡς τελευταῖα φάνηκε δισταχτικὸ καὶ μὲ τὶς ἀποφάσεις του ἔβαζε φραγμούς στὸ φουσκωμένον ποτάμι τοῦ δημοτισμοῦ. Ἀπὸ τὰ πορίσματα μιᾶς κοινοβουλευτικῆς ἐπιτροπῆς στὰ 1914 διακηρύσσεται ἡ χρεωκοπία τοῦ Δημοτικοῦ σχολείου μὲ τὴν καθαρεύουσα, κι' ἀναγνωρίζεται ἐπίσημα πιά ἡ ἀλήθεια.

Ἐπρεπε ὅμως νὰ δημιουργηθῆ μιὰ νέα κατάσταση στὸ κράτος, ἓνας συναγερμὸς, μιὰ ἐπανάσταση πολιτικοκοινωνικὴ, ν' ἀγκαλιάσῃ τὸ ζήτημα καὶ νὰ τὸ λύσῃ τελειωτικά.

Ἡ κυβερνητικὴ ἀπόφαση συμβολίζει μιὰ νέα ἐποχὴ γιὰ ὀλόκληρη τὴν πνευματικὴ ζωὴ τῆς φυλῆς μας.

Τὸ νέο ἐκπαιδευτικὸ πρόγραμμα σημειώνει τὸ σημαντικώτατον σταθμὸν τοῦ πολιτισμοῦ μας, βασίζεται καὶ κορυφώνεται στὴν καθιέρωση τῆς δημοτικῆς μας γλώσσας.

Τελειώνοντας ὁ κ. Τριανταφυλλίδης ἀναπτύσσει τὸ σκοπὸ τῶν γλωσσικῶν μαθημάτων, πού θὰ εἶναι, νὰ ξηγήσουν στοὺς δασκάλους τὸ πνεῦμα τῆς μεταρρυθμίσεως, τὴν ἱστορίαν τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος νὰ χύσουν φῶς σὲ κάθε πρόληψη καὶ πλάνη.

Θὰ ξηγηθῆ δηλ. ὅτι ἡ γλῶσσα δὲ ζεῖ μὲ τὴ γραμματικὴ οὔτε κανονίζεται αὐθαίρετα, παρὰ σὺν ζωντανῇ ἐκφρασῇ τῆς λαϊκῆς ψυχῆς, ἔχει ὁδηγὸν γιὰ τὴ χρῆσιν τῆς στὸν καθένα τὸ γλωσσικὸν του αἶσθημα.

Ἐχει βέβαια κι' ἡ δημοτικὴ τὴ Γραμματικὴ τῆς, μὰ σύντομη σὲ ἄλλους καὶ λίγους κανόνες, πού τοὺς ἐπιζητεῖ καὶ τοὺς θεσιπίζει τὸ γλωσσικὸν μας αἶσθημα.

Μὲ μιὰ βασισμένη συμβουλή τελειώνει τὴν εἰσηγητικὴν μᾶλλον μὰ καὶ διαφωτιστικὴν ὁμιλίαν του ὁ κ. Τριανταφυλλίδης. Προσκαλεῖ τοὺς δασκάλους νὰ προσέξουν, στό, ὅτι ὁ δημοτικισμὸς δὲν εἶναι τυπομανία καὶ σχολαστικότης, ἀλλὰ ζωὴ καὶ οὐσία· μᾶς δίνει τὴν εὐκαιρίαν νὰ διδάξωμε στὰ παιδιὰ μας πράγματα κι' ὄχι τύπους καὶ φαινόμενα.

Ἡ δημοτικὴ στὸ σχολεῖο, λέγει, εἶναι ἀφετηρία ζωῆς καὶ δημιουργίας, εἶναι σύνθημα, πού καλεῖ τοὺς δασκάλους νὰ συνεχίσουν μὲ περισσότερην πίστη τὸ ἔργον τους.

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΙ' ΟΙ ΕΚΘΕΣΕΙΣ.— Ὅλοι ἔξερομε πὼς τὸ σχολεῖο ἀποστολὴ ἔχει νὰ μπάσῃ τὸ παιδί στὴν ἔννοια τῆς κοινωνικῆς καὶ ἐθνικῆς μας ζωῆς, νὰ τοῦ ἀνοίξῃ τὰ σωματικὰ καὶ πνευματικὰ μάτια, νὰ τοῦ καλλιεργήσῃ τὸ νοῦ καὶ τὴν καρδιά.

Μὰ ξέρομε πάλι — οἱ πολλοὶ τουλάχιστο — πὼς ἡ στενοκεφαλιά κι' ἡ ἀναχρονιστικὴ νοοτροπία τοῦ σχολείου μας, πού λάτρευε ὡς τὰ τότε εἰδωλα, σταύρωνε τὴν ὀλοξζώνταν παιδικὴ ψυχὴ, μάραινε κάθε τῆς δειλὴ ἐκδήλωση καὶ τάση.

Μὲ τὴ γλωσσικὴ πρόληψη καὶ τοὺς ἀπαίσιους περιορισμοὺς τῆς, σκλάβωνε τὴν ἑλληνικὴ καρδιά, πού ἦταν πάντα γεμάτη αἰσθημα καὶ ζητοῦσε εὐκαιρία νὰ ξανοιχτῇ.

Τὰ παιδιά μας πρὶν λίγα χρόνια — καὶ τότε ἀκόμη — ἔγραφαν γιὰ ἐκθέσεις θέματα νεκρὰ καὶ ψεύτικα: κῦον ὁ κλέπτης, ὁ Ἑρμῆς καὶ ὁ χωρικός, τὸ λαίμαργον παιδίον ἠθικά δῆθεν, καὶ κάποτε τὶς πιὸ ψεύτικες ἀκόμη ἐπιστολὲς μὲ τὰ: Σεβαστὴ μοι μητέρα, πρῶτον ἐρωτῶ, ἀσπάζομαι τὴν ὑμετέραν δεξιάν κ.λ.π. φράσεις καὶ θέματα πού δὲν ἔχουν οὔτε τὴ μοναδικὴ καὶ θεμελιώδη βάση τὸ στόμα δηλ. τῶν παιδιῶν.

Ἡ καθημερινὴ μας ζωὴ, τὰ λαχταριστὰ δημοτικὰ μας τραγούδια, οἱ ψυχομένες παραδόσεις μας, ἦταν ἢ πεταμένες ἀπ' τὸ σχολεῖο ἢ μασκαρεμένες, ἀφοῦ σ' ἓνα Ἐναγλωσσικὸ τοῦ 1914 ὁ μαρμαρωμένος βασιλεύς, εἶχε γίνει μαρμαρωμένος βασιλεύς!!!

Εἶπα πάρα πάνω πὼς ἡ Ἑλληνικὴ καρδιά εἶναι πάντα γεμάτη αἰσθημα καὶ δύναμη καὶ θέλει μόνο εὐκαιρία γιὰ νὰ ξανοιχτῇ.

Πρόχειρο παράδειγμα εἶναι ἡ πάρα κάτω ἐκθεσοῦλα μιᾶς νεαρῆς δεσποινίδας πού τὸ μυαλὸ κι' ἡ καρδιά τῆς ἔχουν ἀρκετὰ βασανιστῆ ἀπὸ τὸ μεσαιωνικὸ σύστημα τῆς διδασκαλίας καὶ τὸ φριχτὸ μαρτύριο τῶν παρασαγγῶν, τοῦ ὕδασι καὶ τῆς καλλίτερης κι' εὐγενικῆς γλώσσας. Τέλειωσε τὸ σχολαρχεῖο πρὶν 4 χρόνια κι' ὕστερα πῆγε σὲ ξένο σχολεῖο.

Φεύγοντας ἀπὸ τὸ Ἑλληνικὸ εἶχε σχεδὸν τὴν πεποίθηση, πὼς ὅλη μας ἡ πνευματικὴ ἐκδήλωση εἶναι συγκεντρωμένη στὰ ἐγκεκριμένα Ἐναγλωσσικά καὶ στ' ἄλλα σχολικὰ ἀριστουργήματα, κι' ἡ ἀνώτερη στοὺς ἀρχαίους δῆθεν συγγραφεῖς, πού φυσικὰ δὲν τοὺς καταλάβαινε.

Ποῦ καὶ ποῦ διάβαζε καμιά ἐπιφυλλίδα πού ἐκτὸς ἀπὸ τὴν παρτέργεια πού τὶς κινούσαν οἱ περιπέτειες, δὲν εἶχε ἄλλη ἐπίδραση στὴν ψυχὴ τῆς.

Εἶναι λιγὸς καιρὸς πού ἔμαθε καὶ κατάλαβε στὰ σωστά, ὅτι ὑπάρχει κι' ἄλλη ὄψη τῆς πνευματικῆς μας κινήσεως ἢ σύγχρονη ἢ πραγματικὴ ἢ ζωντανή.

Κι' εἶναι εὐτυχησμένη τότε νὰ διαβάζη τὸν Ξενοπούλου καὶ τὸν Παπαδιαμάντη, τὸ Δροσίνη τὸν Πολέμη καὶ τὸν Παλαμᾶ τὸ Βιζυηνό, μὰ καὶ τὸν Ὅμηρο τοῦ Πολυλά καὶ τοῦ Πάλλη.

Μὲ κάποια δειλία ἄρχισε νὰ γράφη, καὶ δίνει τὸ πρωτόλειό τῆς στὰ «Γράμματα». Δὲν ἔχει βέβαια καμμιὰ χτυπητὴ πρωτοτυπία, οὔτε δημιουργικότητα· εἶναι ὁμως μιὰ εἰλικρινῆς προσπάθεια, μιὰ ἀποτύπωση αὐθόρμητῆ αἰσθημάτων εὐγενικῶν καὶ παρορμήσεων.

Τὸ ξύπνημα πού ἔφερε στὴν ψυχὴ τῆς ἡ ζωντανὴ μας γλῶσσα καὶ τὰ νεολογικὰ πνευματικὰ δημιουργήματα, μᾶς κάνουν νὰ ἐλπίζουμε πολὺ καλλίτερα ἀπὸ τὸ πάρα κάτω.

Στὸ δοκίμιο αὐτὸ τῆς ἔχω κάνει διορθώσεις μικρὲς καὶ ὑποδείξεις ὀρθογραφικῆς καὶ συνταχτικῆς.

A. M.

Η ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ.

Τὸ σαλονάκι ἦταν φωτισμένο καὶ τριγύρω σ' ἓνα τραπέζι ὅλες μαζεμένες, κάθε μιὰ μὲ τὸ ἐργασεῖρό τῆς κεντούσαμε καὶ συζητούσαμε διάφορα θέματα.

Μιὰ στιγμὴ ἡ συζήτηση ἔγινε πιὸ σοβαρή. Μιλοῦσαμε γιὰ τὶς ἑλληνικὲς παραδόσεις, πού ἐκφράζουν τοὺς πόθους καὶ τὰ ὄνειρά μας. Ἦρθε λόγος γιὰ τὸ μαρμαρωμένο βασιλιά, καὶ ψάγια τῆς Ζωοδόχου πηγῆς καὶ γιὰ τὴν Ἁγία Σοφία. Στὸ ἀκουσμα τῆς τελευταίας μιὰ Κωσταντινουπόλιτισσα, ἠλικιωμένη γυναίκα, μὰ ἔξυπνη καὶ ἐνθουσιώδης πῆρε φῶρα κι' ἄρχισε νὰ μᾶς λέη πολλά. Μᾶς περιέγραψε τὴν Ἁγία Σοφία καὶ μὲς ἀπάγγειλε ἓνα ποίημα τοῦ Βιζυηνοῦ ἢ Ἁγία Σοφία. Τὸ ποίημα πού δὲν τόχα ποτὲ διαβάσει μούκανε ἐξαιρετικὴ ἐντύπωση. Τὸ ζήτησα ἀπὸ κάποιο φίλο, κάθισα ἓνα βράδι καὶ τὸ διάβασα, καὶ μοῦρθε ὄρεξι νὰ γράψω τὶς ἐντυπώσεις ἐκεῖνες, πού μοῦ γεννήθηκαν ἀπ' τὰ λόγια τῆς Κωσταντινουπόλιτισσας καὶ ἀπὸ τὸ ποίημα.

«Τὴν ἐποχὴ πού βασίλευε ὁ Ἰουστινιανὸς τὸ Βυζαντινὸ κράτος ἦταν μεγάλο καὶ πλούσιο. Ὁ Ἰουστινιανὸς ἦταν βασιλιάς φιλοσογιένος. Τὰ μεγάλα του προτερήματα, οἱ γενναῖες του πράξεις, οἱ σοφές του ιδέες, ἡ φιλοδοξία του καὶ ἡ γενναϊότητά του, τὸν ἔκαμαν ἀγαπητὸ στὸ λαὸ του.

Ἐνα ἀπὸ τὰ σπουδαῖα του ἔργα εἶναι ἡ Ἁγία Σοφία, ποῦ μᾶς δείχνει τὸν περήφανο χαρακτήρα του. Σκέφτηκε νὰ κινή ἕνα ἔργο, ποῦ νὰ μὴν ὑπάρχει δεύτερο στὸ εἶδος του. Ἦθελε δηλαδὴ ἡ ἐκκλησία ποῦ θὰ ἔκανε νὰ εἶναι ἀνάλογη μὲ τὴ δύναμη καὶ τὴ Σοφία τοῦ Θεοῦ, ποῦ θὰ τὴν ἀφείρωνε σ' αὐτή.

Κάλεσε λοιπὸν ὄλους τοὺς ἀρχιτέκτονες τοῦ Βυζαντίου στὸ παλάτι καὶ τοὺς εἶπε νὰ τοῦ κάμουν διάφορα σχέδια γιὰ νὰ διαλέξῃ.

Πολλοὶ ἀρχιτέκτονες ἔτρεξαν μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ πετύχουν τὸ σχέδιο.

Τοὺς φαντάζομαι ὄλους σὲ μιὰ φαρδιά σάλα γύρω σ' ἕνα μεγάλο τραπέζι σκυμμένους καὶ σιωπηλοὺς νὰ σχεδιάζουν ἀδιάκοπα. Στὴ μιὰ πλευρὰ εἶναι ὁ βασιλιάς πάνω στὸ ὄρατο καὶ ψηλὸ θρόνον καμαρώνοντας καὶ ἐπιβλέποντας μὲ περηφάνεια. Δίπλα του ὁ ὑπουργός, τοῦ φέρνει τὰ σχέδια, γονατίζει καὶ τὰ δείχνει· μὰ φεύγει μὲ ἕνα ἀρητητικὸ νεῦμα τοῦ βασιλιά. Κανένα δὲν ταιριάζει μὲ τὸ σκοπὸ του, κανένα δὲ φτάνει τὴν ἰδέα του.

Καὶ οἱ τεχνίτες δουλεύουν μέρα νύχτα μὲ πόθο καὶ λαγῆρα ποῖος νὰ ἱκανοποιήσῃ τὸ βασιλιά.

Ἦταν Σάββατο καὶ δούλευαν ὅλη μέρα· νύχτωσε καὶ δὲ σταμάτησαν· ἡ Κυριακὴ τοὺς βρῆκε στὴ θέσῃ τους.

Ἄλλος ὁ κόσμος τρέχει στὶς ἐκκλησίες μὰ κανένας ἀπ' αὐτοὺς δὲν ἀδειάζει νὰ πάη νὰ λειτουργηθῇ· εἶναι βυθισμένοι στὴ δουλειά καὶ γιὰ μόνη ἀνακούφιση στὴν ἐξάντλησή τους ἔχουν τόρα τὴν πρωϊνὴ αὔρα, ποῦ τοὺς δροσίζει. Ἐξαφνα ἀκουσαν κάποιον θορυβό, ξεχωρίζον τὴ γεροντικὴ φωνὴ τοῦ Πατριάρχῃ· ἔρχοταν μὲ τὴν Κυριακάτικη ὥραϊα φορεσιά του μὲ τὴν πατερίτσα στὸ χέρι νὰ δώσῃ στὸ βασιλιά τ' ἀντίδωρο.

Ὁ Ἰουστινιανὸς κατέβηκε μὲ εὐλάβεια ἀπ' τὸ θρόνον τοῦ φίλησε τὸ χέρι, ποῦ τὸν εὐλογοῦσε καὶ πῆρε τὸ ἀντίδωρο. Μὰ δὲν τὸ ἔπιασε φαίνεται καλὰ καὶ μὲ λύπη εἶδε πὼς τοῦ ἔπεσε ἕνα ψίχουλο πάνω σὲ παχὺ δερμά λεονταριοῦ, ποῦ ἦταν σὰ πόδια του. Ἐσκυψε ἀμέσως νὰ τὸ βρῇ γιὰτὶ φοβόταν μὴν τὸ πατήσῃ κανένας. Ἐψαχνε μὲ τόσο ἐνδιαφέρον, ποῦ λὲς καὶ γύρευε τὸ πολυτιμότερο πράγμα. Ἐξαφνα βλέπει μιὰ μέλισσα, ποῦ ἔβγαινε ἀπ' τὸ παράθυρο καὶ κρατοῦσε τὸ ἀντίδωρο. Στενοχωρέθηκε ὁ βασιλιάς καὶ ἔστειλε ἀμέσως διαλαλητάδες στὴ μεγάλη πόλιν νὰ φωνάξουν παντοῦ: «ὄσοι ἔχουν μελίσσια νὰ τὰ τρυγήσουν καὶ ὅποιος βρῇ τ' ἀντίδωρο θὰ πάσῃ μιὰ καλὴ ἀμοιβή».

Ποῖος θάταν ἀραγε αὐτὸς ὁ τυχερός;

Ἀρχισαν νὰ τρυγοῦν τὰ μελίσσια μὰ ὄσο μεγάλη ἦταν ἡ ἐπιθυμία τόση καὶ ἡ ἀπογοήτευση, ὅταν δὲν εὑρίσκον τίποτε ἄλλο παρὰ κερὶ καὶ μέλι. «Ἄτυχος εἶμαι» ἔλεγε καθένας. Ὁ Πρωτομάστορης ὅμως (ἡ παράδοση ἐπιτήδες ἴσως ἀναφέρει τὸν ἀρχιτέκτονα Ἰσιδώρο γιὰτὶ σ' αὐτὸν ὀφείλεται ὅλη ἡ δόξα τοῦ ἀριστοτεχνήματος) ὅταν ἀνοίξε τὴν κυψέλη ἔμεινε σάν ἀπολιθωμένος στὸ θαῦμα ποῦ εἶδε.

Μὰ ἦταν ἀλήθεια ἢ μήπως ὄνειρευόταν; Οὔτε μέλι, οὔτε κερὶ παρὰ κάτι ποῦ λαμποκοποῦσε. Πλησίασε καὶ κοίταξε καλλίτερα ἦταν μιὰ ἐκκλησιὰ σκαλιστή, ποῦ δὲν μποροῦσε νὰ τὴν εἶξῃ κάνει ἀνθρώπινο χέρι. Οἱ θόλοι τῆς ἔμοιαζαν μὲ τὸν οὐρανό.

Οἱ κολώνες τῆς πυκνές, ποῦ νόμιζες πὼς ἔβλεπες κορμοὺς δένδρων σὲ δάσος. Τὸ δὲ πάτωμα ἦταν ἢ γῆ μὲ ὄλα τὰ στολιδία τῆς.

Καμιὰ ἐκκλησιὰ δὲν ἦταν σάν αὐτὴ καμιὰ δὲν εἶχε τὴν ὁμορφιά τῆς.

Εἶδε τὸ ἅγιο βῆμα τὴν ἅγια τράπεζα, καὶ μέσα στὸ δισκάκι τὸ ἀντίδωρο τοῦ βασιλιᾶ.

Τὴν παίρνει μὲ προσοχὴ κι' εὐλάβεια καὶ τρέχει στὸν Ἰουστινιανό. Γονάτισε καὶ τὴν παρουσάσε.

Ὁ βασιλιάς ἐνθουσιάστηκε, καὶ μὲ κάποιον παράπονον παρετήρησε, ὅτι κανένας ἄνθρωπος δὲ φαντάστηκε τὴν ἔμορφη καὶ τὸ μεγαλεῖο τῆς Σοφίας τοῦ Θεοῦ.

— Εἶδες, βασιλιά μου τὸ μελίσσι γιὰ νὰ τμησῃ τὸ ἀντίδωρο σου τί κερήθρα ἔκαμε; Μοῦ φαίνεται πὼς ἕνα τέτοιο σχέδιο θὰ εἶχες καὶ σὺ στὸ νόου. Ὁ Θεὸς εἶδε τὴν ἀδυναμία μας κι' ἔκανε τὸ θαῦμα του.

Ὁ Ἰουστινιανὸς φίλησε τὴν πανέμορφη ἐκκλησιόουλα, τὴν ἑνακατόταξε μὲ θαυμασμό κι' ἔδωκε διαταγὴ νὰ χτίσουν τὴν Ἁγία Σοφία, πάνω σ' ἐκεῖνο τὸ σχέδιο.

Σὲ πέντε χρόνια τέλειωσε τὸ ὄρατο οἰκοδόμημα κι' ἔγιναν τὰ ἐγκαίνια.

Ἡ Κων/πολις ἦταν σὲ μεγάλη κίνηση:

Ἄλλος ὁ κόσμος ἀκολουθοῦσε τὸ βασιλιά καὶ τὸν Πατριάρχῃ, ἀπὸ τὰ ἀνάκτορα ὡς τὴν ἐκκλησιὰ.

Ὅταν ἐφθασαν, πρῶτος μπῆκεν ὁ Ἰουστινιανός, ἀνέβηκε στὸν ἄμβωνα εὐχαρίστησε τὸ Θεὸ καὶ εἶπε μὲ περηφάνεια. «Νενικήκα σε Σολομών».

Τὸ ὄρατο αὐτὸ ἔργο δὲν τὸ χαρήκαμε γιὰ πάντα μᾶς τὸ πήραν οἱ Τοῦρκοι καὶ τὸ ἔκαμαν τζαμί. Καμιὰ ὅμως Ἑλληνικὴ καρδιά δὲν ἀποξενώθηκε ὡς τόρα ἀπὸ τὴν Ἁγία Σοφία. Τὴ νομίζουμε πάντα δική μας.

Ὁ εὐφάνταστος λαὸς ἔπιασε παραδόσεις, ποῦ βαστοῦν ζωντανὴ τὴν ἐλπίδα καὶ τὸν πόθο, πὼς ἡ Ἁγία Σοφία δὲν ἔπαυσε, στὰ κρυφὰ τουλάχιστο νὰ εἶναι Χριστιανικὴ ἐκκλησιὰ, καὶ πὼς ἐπάλι μὲ χρόνια μὲ καιροὺς πάλι δική μας θάναι. Φαντάζεται καὶ πιστεύει, ὅτι,

κάθε Πάσχα τὰ μεσάνυχτα ἀκούεται λειτουργία καὶ τὸ πρωὶ βρῖσκονται κόκκινα φλούδια αὐγῶν.
 Ὅσο κι ἂν εἶναι παραδόσεις καὶ μῦθοι, ἐπειδὴ κλείνουν μέσα τους, ἕνα ἀδιάκοπο κι ἀκατανίκητο πόθο μας, ἕνα μεγάλο ἔθνικο καὶ θρησκευτικό μας δικαίωμα ἃς ἐλπίσωμε πὼς θὰ πραγματοποιηθοῦν τόρα.

ΚΑΦΡ-ΖΑΓΙΑΤ.

ZHNOBIA

A. PABST: «Η ΠΑΙΔΙΚΗ ΧΕΙΡΟΤΕΧΝΙΑ», μετάφρ. Ι. Ἰορδανίδη.—Εἶναι ὁ τίτλος ἑνὸς βιβλίου ποὺ βγήκε στὰ 1918 στὴν Λάρνακα τῆς Κύπρου. Ἡ «Παιδικὴ Χειροτεχνία» εἶναι ἕνα ἀπ' τὰ πιὸ σημαντικὰ παιδαγωγικὰ βιβλία ποὺ μεταφράστηκαν ὡς τὰ τώρα στὴν Ἑλληνική. Ὁ Pabst ἕνας ἀπ' τοὺς ποιοὺς τολμηροὺς καὶ ποιοὺς δυνατοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ σχολείου τῆς ἐργασίας στὴ Γερμανία, στὸ βιβλίο του αὐτό, τὸ ὁποῖο θεωρεῖται ὡς ἕνα ἀπὸ τὰ προδρομικά γιὰ τὴ μεγάλη μεταρρύθμιση, ποὺ πάει νὰ μετατρέψῃ τὸ σχολαστικὸ σχολεῖο τῆς μονόπλευρης νοητικῆς ἐργασίας τοῦ βιβλίου, σὲ σχολεῖο κίνησης, ἐνέργειας, δημιουργίας, ἀναπτύσσει μ' ἕναν πολὺ καθαρὸ καὶ πειστικὸ τρόπο τὴν μεγάλην σημασίαν ποὺ ἔχει ἢ δουλειὰ τοῦ χεριοῦ ἀπὸ ἱστορικὴ ἐκπολιτιστικὴ ἄποψη, τονίζοντας συνάμα τὴν ἀπίστευτὴ μορφωτικὴ ἐπίδραση ποὺ ἔχει ἐπάνω στὸν ἀνθρώπινο ἐγκέφαλο.

Ὁ συγγραφέας μας μαζί με ὄλους ἐκείνους ποὺ θέλουνε μέσα στὸ σχολεῖο ὡς βασικὴ διδακτικὴ ἀρχὴ τὴν ἐργασία, ἐπιμένει σὲ κείνο ποὺ οἱ Ἀμερικανοὶ παραδέχθηκαν καὶ ἐφάρμοσαν ἀπὸ καιροῦ: ὅτι δηλ. οἱ ἐνδιάθετες δημιουργικὲς ἰκανότητες τῆς ψυχῆς τοῦ παιδιοῦ μόνο με τὴν ἐργασία τοῦ χεριοῦ εἶναι δυνατό νὰ ἀναπτυχθοῦνε. Ἡ πρωτοβουλία, ὁ δυνατός καὶ δραστήριος χαρακτήρας, ἡ δύναμη τῆς ἐνέργειας, εἶναι ἀρετὲς ψυχικὲς τελειῶς ἄγνωστες μέσα στὸ παλιὸ νοησιαρχικὸ σχολεῖο, ποὺ ὅλη του τὴ διδακτικὴ ἐνέργεια ἐβάσιζε ἐπάνω στὴν ἀπομνημόνευση. Καὶ στὴ μνημονικὴ αὐτὴ ἐργασία ποὺ γινότανε, τὸ παιδί μόνο τὴ μνήμη του ἐβάζε σὲ ἐνέργεια, ἐνῶ ὅλες οἱ ἄλλες του ψυχικὲς ἰκανότητες ἔμειναν πρωτόγονες καὶ ἀνεξέλεχτες μέσα του, ἀφοῦ ποτέ του δὲ σκέφτηκε ἢ ἀγωγή νὰ τὶς χρησιμοποιήσῃ καὶ νὰ τὶς ἐξασκήσῃ.

Ὑστερα ἀπ' αὐτὰ ὁ συγγραφέας ἐξετάζοντας ἀπὸ ἱστορικὴ παιδαγωγικὴ ἄποψη τὴν ἐξέλιξη τῆς διδασκαλίας τῶν χειροτεχνικῶν ἐργασιῶν, φθάνει εἴσαμε τὶς ἡμέρες μας, ὅπου μᾶς ἀποδείχνει με τὴ σύγχρονη ψυχολογία στὸ χέρι, πόσο ἐπιστημονικὰ δικαιολογημένες ἦταν οἱ προσπάθειες τῶν παιδαγωγῶν ἀπ' τὴν ἐποχὴ τοῦ Κομμένιου νὰ μπάσουν τὴν ἐργασία τοῦ χεριοῦ στὸ σχολεῖο. Καὶ γιὰ τὸ μπάσιμο αὐτὸ ὡς τόσο πιά σήμερα ἐξὸν ἀπ' τὴ ψυχολογία, συνηγοροῦνε πρακτικὲς καὶ κοινωνικὲς ἀπόψεις, καθὼς καὶ ἡ ἀνάγκη νὰ μορφώσουμε τὸ καλλιτεχνικὸ συναίσθημα τοῦ παιδιοῦ.

Ἐπειτα ἀφοῦ παρακολούθησῃ τὴ σημασίαν τῆς χειροτεχνίας μέσα σὲ εἰδικὰ καθιδρύματα, ὅπως εἶναι τὰ οἰκοτροφεία, τὰ σχολικὰ ἔστυλα, τὰ μαθητικὰ ἐργαστήρια κτλ. καθὼς καὶ στὰ σχολεῖα ὄλων τῶν εἰδῶν, μᾶς δίνει μιὰ συγκεκριμένη ἔννοια τῆς ἐφαρμογῆς τῆς διδασκαλίας αὐτῆς στὴ Γαλλία, τὴ Σουηδία, τὴν Ἀγγλία καὶ τὴν Ἀμερική.

Τὸ βιβλίο σημαντικώτατο στὸ εἶδος του, εἶναι ἀπαραίτητο ὄχι μόνο γιὰ τὸ δάσκαλο ἀλλὰ καὶ γιὰ κάθε διανοούμενο ποὺ θὰ ἐπιθυμοῦσε νὰ γνωρίζῃ τί γίνεται στὸν πολιτισμένον κόσμον γιὰ τὴ μεταρρύθμιση τοῦ σχολείου.

Κεῖνο πᾶχουμε νὰ καταλογίσουμε σὲ βάρος τοῦ βιβλίου, εἶναι ἡ καθαρεύουσα στὴν ὁποία μεταφράστηκε. Ἴσως δὲ θάταν ἄσχοπος μιὰ παράφρασί του στὴ δημοτικὴ. Ἔτσι ὄχι μόνο θὰ ζωντάνευε περισσότερο τὸ βιβλίο, ἀλλὰ καὶ θὰ πρόσθετε μιὰ ἐκλεχτὴ μονάδα στὴ φτωχὴ ἀκόμα συλλογὴ τῶν ἐπιστημονικῶν μας βιβλίων τῶν γραμμένων στὴ γλῶσσα τοῦ λαοῦ.

ΑΜΙΑΚΑΣ

E. G. CAHEN, ΜΙΚΡΕΣ ΠΡΟΖΕΣ.—Ἀπὸ τὸ ἀνέκδοτο βιβλίο τοῦ φίλου μας E. G. Cahen, δημοσιεύσαμε τὸ παρακάτω κομμάτι, ἀρκετὸ γιὰ νὰ δώσῃ μιὰ ἰδέαν τοῦ ὅλου τοῦ θὰ βγῆ σὲ βιβλίο σὲ λίγους μῆνες.

CRIS DANS LA NUIT HUMAINE.

A HENRI BARBUSSE.

«Ab imo pectore».

Je veux comprendre... je veux comprendre pourquoi les privilégiés des classes dirigeantes, les puissants, les riches sont-ils aussi fermés aux douleurs de ceux qui souffrent?...

Je veux comprendre pourquoi les masses, les foules, plient-elles passivement,